

Nr 23

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för att stimulera den socialmedicinska forskningen.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade, likalydande motionerna I: 954 av herr *Olle Eriksson* och II: 1117 av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Polstam* föreslås att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder i syfte att stimulera den socialmedicinska forskningen i enlighet med de riktlinjer som anges i motionerna.

Motionärerna erinrar om att vid flera sjukhus i landet under senare år byggts socialmedicinska kliniker och att intresset för fortsatt utbyggnad är stort. Behovet av forskning på området är betydande. Forskningsresultaten kan komma till god användning inom det medicinska rehabiliteringsarbetet och inom den primärkommunala socialvården.

På grund av de skilda huvudmannaskapen kan, framhåller motionärerna, vissa besvär uppstå i samband med anskaffandet av anslag till praktiska undersökningar inom det väl sammanvävda problemkomplexet sjukdomsorsaker, sociala faktorerers påverkan på sjukdomars uppkomst och rehabiliteringen. Behov finns exempelvis av riktade hälsoundersökningar i samarbete med socialvårdens uppsökande verksamhet.

Det vore önskvärt med statligt initiativ i syfte att få till stånd samordnade forskningsprojekt med praktisk inriktning. En möjlighet är att staten utfäster sig att bidra med 50 % av kostnaderna om landsting och kommun å sin sida åtager sig att svara för återstoden. Enligt motionärernas mening bör Kungl. Maj:t ge vederbörande myndigheter i uppdrag att utarbeta ett program för socialmedicinsk forskning.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande i ärendet från kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, Svenska landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Kriminalvårdsstyrelsen framhåller att forskningsplaneringen för kriminalvårdens del omhänderhas av kommittén för kriminologisk behandlingsforskning, vari statssekreteraren i justitiedepartementet är ordförande och representanter ingår för olika forskningsområden vid universiteten, såsom kriminologi, rättspsykiatri, psykologi, pedagogik och sociologi ävensom för kriminalvårdsstyrelsen och andra organ. Kommitténs uppgift är att själv initiera forskning inom viktiga avsnitt av kriminalvården och att genom kontakten med forskningscentra och enskilda forskare få till stånd forskning av betydelse för kriminalvårdens behandlingsutveckling. Kriminalvårdsstyrelsen får därutöver fr. o. m. den 1 juli 1970 själv en egen, tills vidare ganska

liten, avdelning för planerings- och utvecklingsarbete beträffande behandlingsmetoder av de skilda slag som ingår i kriminalvårdens verksamhet.

Styrelsen anför vidare.

Forskning beträffande social avvikelser, sociala anpassningssvårigheter, rehabilitering och liknande problemkomplex är givetvis ur kriminalvårdens synpunkt ytterst angelägen. Den kan förväntas komma att påverka behandlingen av kriminalvårdsklientelet såväl på anstalter som inom frivård. Den kan också förväntas bidra till förebyggande av att människor över huvud taget blir brottsliga.

Styrelsen understryker vikten av samarbete mellan kriminalvårdens forskningsledning och de socialmedicinska institutionerna och uttalar därom följande.

Kriminalvården har t. ex. övervägt möjligheten att utnyttja fångvårdsanstalten i Umeå för drogmissbrukare, varvid den psykiatriska och psykologiska behandlingen skulle ske i samarbete med den socialmedicinska institutionen vid Umeå universitet. För de planerade socialmedicinska klinikerna vid regionsjukhusen torde ett samarbete mellan kriminalvårdens anstalter och kanske framför allt frivården kunna bli i hög grad värdefullt.

I detta sammanhang kan erinras om att särskilda kliniker står till förfogande för frivårdsklientelet i Stockholm och Göteborg samt att ytterligare en snart torde komma till stånd i Sundsvall. Verksamhet vid dessa bör kunna erbjuda underlag för forskning, till gagn inte enbart för behandlingen av kriminella utan också för rehabiliteringsarbetet inom ett vidare fält.

Kriminalvårdsstyrelsen anser det nödvändigt med väsentligt förbättrade förutsättningar för den socialmedicinska forskningen men kan för närvarande inte ange vilka vägar härför som bör prövas. En utredning bör ske innan i motionerna föreslagna åtgärder övervägs.

Socialstyrelsen framhåller den socialmedicinska forskningens betydelse för samhällets planering av utbyggnaden och omstruktureringen av den sociala och medicinska vården samt anför vidare.

Omfattande socialmedicinsk forskningsverksamhet bedrivs för närvarande av de medicinska universitetsfakulteternas socialmedicinska institutioner. Dessa förfogar över kvalificerade forskare med stort intresse för hithörande arbetsuppgifter men har ofta alltför begränsade ekonomiska resurser. För att direkt stimulera den socialmedicinska forskningen torde därför den mest adekvata åtgärden vara att bereda dessa institutioner ökade ekonomiska och personella resurser.

I motionen anføres att det vore önskvärt med statliga initiativ i syfte att få till stånd samordnade forskningsprojekt med praktisk anknytning. Sådana forskningsprojekt som förmodligen åsyftas (t. ex. undersökning av jordbrukets socialmedicinska problem och undersökning av hörselskador och graden av handikapp som dessa medför) genomförs f. n. vid den statsunderstödda forskningsverksamheten vid läkarstationen i Dalby läkardistrikt. Inom socialstyrelsen pågår planering för att få till stånd fältstationer där uppgifterna bl. a. skall vara forskning av socialmedicinsk och social natur och försöksverksamhet med integrering av sjukvård och socialvård. Stationerna förväntas även få betydelse för utbildning inom dessa områden.

Den socialmedicinska forskningen vid Dalbystationen utformas i intimt samarbete med den socialmedicinska institutionen vid Lunds universitet som i sin tur tillgodogör sig erfarenheter från Dalbystationen för vidare utvecklingsarbete. Mellan de planerade socialmedicinska fältstationerna, som f. ö. avses erhålla avsevärt större resurser för forskning än Dalbystationen, och vederbörande socialmedicinska universitetsinstitutioner förmodas en sådan växelverkan i hög grad befördra forskningsarbete inom socialmedicinen.

Socialstyrelsen redovisar inte något direkt ställningstagande till motionärernas förslag.

Landstingsförbundet anför bl. a. följande.

Förbundsstyrelsen instämmer i motionärernas åsikt att ett betydande behov föreligger av socialmedicinsk forskning. Såväl Statens medicinska forskningsråd som Riksbanksfonden har i viss utsträckning stött den socialmedicinska forskningen — forskningsrådet genom en särskild nämnd för detta ämnesområde. Emellertid återstår ännu många grenar av den socialmedicinska verksamheten att penetrera. För närvarande vidtages från samhällets sida åtskilliga sociala åtgärder, vilkas effekt man ej kan bedöma på grund av bristande forskningsunderlag. Exempel kan här hämtas från såväl den sociala barnvården som rehabiliteringsverksamheten, åldringsvården, socialhjälpn m. fl. områden. Motionärernas påpekande av behovet av riktade hälsoundersökningar i samband med socialvårdens uppsökande verksamhet synes också berättigat så till vida som den senare knappast kan leda till positiva resultat utan att kombineras med hälsovårdande åtgärder.

Samtidigt som förbundsstyrelsen vill understryka att forskning är en statlig angelägenhet, som faller utanför sjukvårdshuvudmännens ansvarsområde, vill styrelsen framhålla att den socialmedicinska forskningen för att leda till goda resultat måste bygga på ett intimt samarbete mellan berörda forskningsinstitutioner och de statliga, landstingskommunala och primärkommunala organ, vilka har att svara för den praktiska vidareutvecklingen av sådana forskningsresultat.

Landstingsförbundet tillstyrker att åtgärder vidtas för att stimulera forskningen. Om en utredning tillsätts bör i den finnas representanter för landstingen och primärkommunerna samt medicinska forskningsrådets nämnd för socialmedicinsk forskning.

Kommunförbundet säger sig vilja vitsorda betydelsen av socialmedicinsk forskning och uttalar vidare.

Denna bör dock samordnas och utvecklas med all annan forskning på det sociala området. Det framstår därför som naturligt, att initiativ i frågan tas av den samarbetskommitté för social forskning som regeringen tillsatte under våren 1969. I denna kommitté ingår representanter för såväl forskningsinstitutioner som statliga och kommunala förvaltningar. Syftet med kommittén synes stå helt i linje med motionärernas önskan, nämligen att få till stånd ett ökat samarbete mellan dem som arbetar med socialpolitiken och dem som bedriver forskning. Därutöver ingår i samarbetskommitténs uppgift, att initiera undersökningar av allmänt intresse, som aktualiseras i det socialpolitiska arbetet.

Kommunförbundet avstyrker motionerna.

Utskottet

Utskottet delar motionärernas uppfattning om vikten av en väl utbyggd och samordnad socialmedicinsk forskning. Hithörande frågor ägnas emellertid, som bl. a. framgår av remissyttrandena, stor uppmärksamhet av såväl berörda statliga myndigheter och forskningsinstitutioner som av primärkommunala och landstingskommunala organ. Det kan erinras om exempelvis de initiativ som tagits av kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen och det planeringsarbete som dessa myndigheter bedriver. Vidare prövas spörsmål om forskningsplanering och om samarbete i den sociala forskningen av två förra året tillkallade utredningar, nämligen kommittén för kriminologisk behandlingsforskning och samarbetskommittén för social forskning. I den förstnämnda kommitténs uppdrag ingår bl. a. att på längre sikt söka infoga näraliggande projekt i en vidare planering av forskningen inom kriminologin och angränsande fält. Samarbetskommittén har till uppgift att ta upp frågor av allmänt intresse som aktualiseras i det socialpolitiska arbetet och främja samarbete i sådana frågor mellan förvaltningen och den vetenskapliga forskningen. Det kan förutsättas att behovet av ekonomiska och personella resurser för ett effektivt forskningsarbete beaktas av utredningarna.

Utskottet finner med hänsyn till det anförda inte skäl föreslå någon hänvändelse till Kungl. Maj:t i ärendet utan hemställer

att de likalydande motionerna I: 954 och II: 1117 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 april 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Oscar Carlsson (s), Eric Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Yngve Persson (s)*, Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Karl Gustav Pettersson (s), Ernst Olsson (cp) och fru Florén-Winther (m);
från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Rimås (fp), Johansson i Simrishamn (s), Johansson i Skärstad (cp), Andersson i Örebro (fp), Hugosson (s), fröken Åsbrink (s), herrar Green (s)*, Häll (s), Rosqvist (s) och Björck i Nässjö (m).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.